

AXBOROT XURUJIGA QARSHI MA’NAVYIY-AXLOQIY IMMUNITET HOSIL QILISHDA OILA PSIXOLOGIYASINING O‘RNI.

To‘lanova Maxliyo Murotali qizi
Andijon davlat pedagogika instituti
“Pedagogika va psixologiya” kafedrasida o‘qituvchisi.
Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti talabalari:
Abdumalikova Xafiza va Mamasodiqova Sarvinoz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19410672>

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy axborot makonida yoshlar va jamiyat ongiga ta’sir ko‘rsatuvchi turli axborot xurujlari hamda ularning salbiy oqibatlariga qarshi ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirish masalasi tahlil qilinadi. Ayniqsa, bu jarayonda oila muhitining psixologik ahamiyati, ota-onalarning tarbiyaviy roli hamda sog‘lom psixologik muhit yaratish orqali farzandlarda mustahkam dunyoqarash va axborot madaniyatini shakllantirish zarurligi asoslab beriladi. Tadqiqot davomida oila psixologiyasining asosiy funksiyalari, axborot xavfsizligi, yoshlarning ijtimoiylashuv jarayoni va ularning shaxs sifatida shakllanishida ma’naviy qadriyatlarining roli yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: axborot xurujlari, ma’naviy immunitet, oila psixologiyasi, axborot xavfsizligi, yoshlar tarbiyasi, ma’naviy qadriyatlar, ijtimoiylashuv, psixologik muhit.

Annotation: This article analyzes the issue of forming spiritual and moral immunity against information attacks that affect the consciousness of youth and society in the modern information environment. Particular attention is paid to the psychological role of the family environment in this process, the educational role of parents, and the importance of creating a healthy psychological climate in the family to develop a strong worldview and information culture among children. The study highlights the main functions of family psychology, information security, the process of youth socialization, and the role of spiritual values in shaping the personality of young people.

Keywords: information attacks, moral immunity, family psychology, information security, youth education, spiritual values, socialization, psychological environment.

Аннотация: В данной статье анализируется проблема формирования духовно-нравственного иммунитета против информационных атак, оказывающих влияние на сознание молодежи и общества в условиях современного информационного пространства. Особое внимание уделяется психологической роли семейной среды, воспитательной функции родителей и значению создания здорового психологического климата в семье для формирования у детей устойчивого мировоззрения и информационной культуры. В исследовании раскрываются основные функции психологии семьи, вопросы информационной безопасности, процесс социализации молодежи и роль духовных ценностей в формировании личности.

Ключевые слова: информационные атаки, духовный иммунитет, психология семьи, информационная безопасность, воспитание молодежи, духовные ценности, социализация.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda jamiyat hayotida axborot oqimining ta’siri tobora kuchayib bormoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalari orqali turli xil ma’lumotlar inson ongiga tez va keng miqyosda kirib kelmoqda. Bunday sharoitda ayrim axborotlar jamiyatning ma’naviy qadriyatlari, milliy an’analari

va ijtimoiy barqarorligiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin. Shu sababli axborot xurujlariga qarshi ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Axborot xuruji deganda insonlarning ongiga maqsadli ravishda ta’sir ko’rsatish, ularning fikrlash tarzini o’zgartirish yoki ma’lum bir g’oyalarni singdirish orqali jamiyatda turli ijtimoiy, siyosiy yoki madaniy o’zgarishlarni yuzaga keltirishga qaratilgan axborot ta’siri tushuniladi. Bunday xurujlar ko’pincha manipulyativ usullar, yolg’on ma’lumotlar, soxta propaganda yoki noto’g’ri talqin qilingan faktlar orqali amalga oshiriladi. Natijada yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlari va ijtimoiy qarashlari salbiy tomonga o’zgarishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, yosh avlodni bunday axborot tahdidlaridan himoya qilishda eng muhim ijtimoiy institutlardan biri oila hisoblanadi. Oila jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim bo’g’ini bo’lib, unda shaxsning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari, qadriyatlari va hayotiy pozitsiyasi shakllanadi. Oila psixologiyasi farzand tarbiyasida ota-onalarning o’zaro munosabatlari, psixologik muhit, ma’naviy qadriyatlar va tarbiyaviy uslublarning ahamiyatini o’rganadi.

Oila muhitida farzandlar ota-onadan nafaqat bilim, balki hayotiy tajriba, axloqiy me’yorlar va milliy qadriyatlarni ham o’zlashtiradi. Ayniqsa, ota-onaning shaxsiy namunasiga asoslangan tarbiya usuli bolalarda mustahkam axloqiy immunitetni shakllantirishda muhim rol o’ynaydi. Agar oilada sog’lom psixologik muhit mavjud bo’lsa, farzandlar mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashish va axborotni tahlil qilish ko’nikmalariga ega bo’ladi. Bu esa ularning turli axborot xurujlariga berilib ketmasligini ta’minlaydi[1].

Psixologik tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, bolalarning ma’naviy va axloqiy qadriyatlari asosan oiladagi tarbiya jarayonida shakllanadi. Ota-onaning farzand bilan muloqotga kirishishi, uning qiziqishlariga e’tibor berishi va muammolarini tushunishga harakat qilishi bolada ishonch va ijtimoiy barqarorlik hissini paydo qiladi. Natijada farzand tashqi axborot ta’sirlariga nisbatan mustahkam psixologik himoya mexanizmlariga ega bo’ladi.

Bugungi kunda yoshlar ko’p vaqtini internet va ijtimoiy tarmoqlarda o’tkazmoqda. Bu esa ularning turli g’oyaviy ta’sirlarga duch kelish ehtimolini oshiradi. Shu sababli ota-onalar farzandlarining axborot makonidagi faoliyatiga befarq bo’lmasligi, ularga axborotni tanlash va tahlil qilish madaniyatini o’rgatishi zarur. Axborot madaniyati shaxsning har qanday ma’lumotni tanqidiy tahlil qilish, ishonchli manbalarni ajratish va noto’g’ri axborotlardan himoyalaniish qobiliyatini anglatadi[2].

Oila psixologiyasi nuqtai nazaridan qaraganda, bolalarda axborotga nisbatan ongli munosabatni shakllantirish uchun bir necha muhim omillar mavjud. Birinchidan, oilada do’stona va ishonchli muloqot muhiti bo’lishi kerak. Ikkinchidan, ota-onalar farzandlariga milliy qadriyatlar, madaniy meros va ma’naviy an’analarni singdirishi zarur. Uchinchidan, farzandlarni mustaqil fikrlashga o’rgatish orqali ularning tanqidiy tafakkurini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Ma’naviy-axloqiy immunitet tushunchasi insonning turli zararli g’oyalar, noto’g’ri axborotlar va ma’naviy tahdidlarga qarshi tura olish qobiliyatini anglatadi. Bunday immunitet shaxsning ma’naviy yetukligi, axloqiy qadriyatlari va mustaqil fikrlash darajasi bilan chambarchas bog’liqdir. Oila tarbiyasi jarayonida farzandlarga milliy g’urur, vatanparvarlik, halollik va insonparvarlik kabi fazilatlarini singdirish orqali ularda mustahkam ma’naviy immunitet shakllantiriladi.

Shuningdek, oilada kitob mutolaasi, madaniy tadbirlar va ilmiy faoliyatga qiziqishni rivojlantirish ham farzandlarning intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Intellektual rivojlangan shaxs esa har qanday axborotni chuqur tahlil qilish va to’g’ri xulosa chiqarish qobiliyatiga ega bo’ladi. Bu esa ularning turli manipulyativ axborot ta’sirlaridan himoyalaniishga yordam beradi[3].

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy axborot makonida yoshlarni turli axborot xurujlaridan himoya qilishda oila psixologiyasining o’rni nihoyatda muhimdir. Oila muhitida yaratilgan sog‘lom psixologik atmosfera, ota-onaning mas’uliyati va ma’naviy qadriyatlarga asoslangan tarbiya jarayoni yosh avlodda mustahkam ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuning uchun jamiyat taraqqiyoti va yoshlarning barkamol shaxs bo‘lib voyaga yetishida oilaning tarbiyaviy imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. Musurmonova O. Oila psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.